

HANDLINGS- OCH AKTIVITETSPLAN MOT HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

KS 21/0435

UPPLANDS-BRO
KOMMUN

Innehållsförteckning

1	Bakgrund	3
1.1	Uppdraget	3
2	Vad har vi att förhålla oss till	3
2.1	Definition av våld	3
	Olika former av våld	3
2.2	Regeringens definition av hedersrelaterat våld och förtryck	4
2.2.1	Begrepp	5
	Hedersnormer	5
	Hedersrelaterat förtryck	5
	Hedersrelaterat våld	5
2.3	Grupper med svagt samhälleligt skydd eller extra sårbarhet	5
3	Styrdokument som berör arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck	6
3.1	Agenda 2030	6
3.2	Nationell strategi	8
3.3	Regional strategi	8
3.4	Barnkonventionen	9
3.5	Våldsutövare	9
4	Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck	10
4.1	Mål	10
4.2	Arbetets nivåer	10
4.3	Viktiga aktörer att samverka med	10
4.3.1	Länsstyrelsens nationella regeringsuppdrag	10
4.3.2	Origo	11
5	Utveckling av arbetet	12
5.1	Att våga se och våga fråga är avgörande	12
5.2	Mål 2022	12
5.3	Aktiviteter	13

1 Bakgrund

1.1 Uppdraget

Alla människors rätt att leva ett liv i frihet och frånvaro av våld och förtryck är bakgrunden till en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Trygghetsutskottet har gett socialnämnden ett tydligt och brett uppdrag med utpekade huvudansvar för att samordna och implementera ett tvärsektorielt arbete med hedersförtryck och hedersvåld.

För att utveckla arbetet separeras handlingsplanerna och arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck får en egen handlingsplan med egna aktiviteter. Detta mot bakgrund av karaktären av dessa former av våld och förtryck, som innehar likheter men också skillnader med andra former av våld i nära relationer och som behöver beaktas för ett effektivt och riktat förebyggande och motverkande arbete.

2 Vad har vi att förhålla oss till

2.1 Definition av våld

”Våld är en handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtnar, skrämmer eller kränker och får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något som den vill.”¹

Olika former av våld

- Fysiskt våld kan bestå av alltifrån hårda grepp, knuffar och örfilar till knytnävsslag, sparkar och användande av vapen.
- Det psykiska våldet kan handla exempelvis om hot, tvång, trakasserier, glåpord, förlöjliganden, kontroll, och social isolering.
- Sexuellt våld kan innebära att tvinga någon till sexuella handlingar, tvinga någon att titta på pornografi, sexuella trakasserier, sexuellt

---

¹ Definition av Per Isdal, grundare av Alternativ till våld.

kränkande språk och våldtäkt. Det kan också handla om könsstympning och tvångsgifte.

- Materiellt och ekonomiskt våld kan bestå av att ha sönder ägodelar som betyder mycket för den andre, stöld, att vägra den utsatta insynen i ekonomin och ekonomisk kontroll.
- Våld i form av försummelse riktas ofta mot personer med nedsatt funktionsförmåga som har svårt att i vissa avseenden klara sig själva. Det kan exempelvis handla om att inte ge den utsatta sin medicin eller mat, att inte hjälpa personen till sin rullstol från sängen och att inte ge hjälp med personlig hygien och annat.

Ibland utövas inte våldet aktivt så ofta, det räcker att det finns där latent och att den utsatta vet att det kan upprepas, för att skapa en otrygg situation och begränsa och kontrollera den utsatta i dennes vardag.

2.2 Regeringens definition av hedersrelaterat våld och förtryck

Med hedersrelaterat våld och förtryck avses att människor, främst flickor och kvinnor men även pojkar och män, begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld som syftar till att upprätthålla familjens kontroll över individen. Hedersrelaterat våld och förtryck är kopplat till hedersnormer som bygger på starka patriarkala eller heteronormativa föreställningar. De patriarkala föreställningarna tar sig uttryck i kontroll av flickor och kvinnor som sträcker sig från begränsningar i vardagen rörande klädsel, umgänge och rörelsefrihet till begränsningar i val av utbildning, arbete, äktenskap och äktenskapsskillnad. I sin mest extrema form kan hedersnormerna leda till allvarlig brottslighet såsom t.ex. hot om våld och våld, inklusive dödligt sådant. För de individer som försöker trotsa kontrollen kan följderna bli allvarliga.

Hedersrelaterat våld och förtryck kännetecknas av att det finns ett starkt kollektivistiskt inslag, ofta i en familj och släktrelation, som bl.a. innebär att individens intresse och handlingar anses vara underordnat familjens intresse och att individens sexualitet och intima relationer är hela familjens angelägenhet som kan påverka familjens anseende. Hedersnormerna grundar sig i en föreställning om heder som inte delas av övriga samhället och som strider mot principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Till hedersnormerna hör bl.a. uppfattningen att familjens rykte och anseende är avhängigt kvinnliga familjemedlemmars kyskhets och oskuld samt deras faktiska och påstådda beteende i förhållande till dessa ideal. I familjer som lever med hedersnormer är det oftast männen som bestämmer, men även kvinnor kan utöva hedersförtryck. Det förekommer också att pojkar och unga män är utsatta för hot, kontroll och begränsningar samt äktenskapstvång som har sin bakgrund i hedersrelaterade normer. Pojkar förväntas också i stor utsträckning att bevaka och kontrollera sina systrar eller andra kvinnliga släktingar. Brottsligheten syftar till att på ett omotiverat sätt

skambelägga barn och unga människor som fritt vill utforma sina liv och själva bestämma vem de vill leva med.² Det förekommer även ”uppfostringsresor,” i huvudsak för pojkar och unga män. Ibland handlar det om pojkar som anses för “västerländska”. I en del fall handlar det om pojkar som har hamnat lite snett, till exempel när det gäller kriminalitet eller droger. Det kan handla om alltifrån att komma till släktingar till skolformer som kan vara ganska stränga, eller rena uppfostringsanstalter.³

2.2.1 Begrepp

Hedersnormer

Ett system av föreställningar om vad som är ett önskvärt/tillåtet beteende eller skamligt/förbjudet beteende präglad av uppfattningar om maskulinitet, femininitet och heteronormativitet och där social status för familj/släkt/klan är beroende av individers faktiska eller påstådda beteende. Inom begreppet hedersnormer inryms både oskuldnormer (förväntningar på att individens, främst kvinnors kyskhet) och våldsnormer (upprätthållande av regelsystem via våld eller hot om våld).

Hedersrelaterat förtryck

Att leva med normer och förväntningar som är starkt begränsade för individens frihet och inskränker mänskliga fri och rättigheter eller inverkar negativt på barns rättigheter enligt barnkonventionen.

Hedersrelaterat våld

Våld som utövas med avsikt att korrigera ett beteende eller påstått beteende som upplevs leda till att familj/släkt/klan drabbas av skam eller våld som utövas för att återupprätta familj/släkt/klans heder när normbrott skett. Våld är här att betrakta som ”varje handling som genom att den skrämmer, smärtar, skadar eller kränker försöker påverka annan person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill.”⁴

2.3 Grupper med svagt samhälleligt skydd eller extra sårbarhet

Länsstyrelsen skriver i sin rapport om att det fortfarande finns en rädsla och osäkerhet hos yrkesgrupper och aktörer som möter barn och unga som utsatta eller riskerar att utsättas. Det finns en risk att osäkerheten leder till att man inte agerar när ett barn far illa.

---

² Regeringens proposition 2019/20:131, sid. 24

³ <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost-pojkar-som-skickas-pa-uppfostringsresa>

⁴ Definition av Per Isdal, grundare av Alternativ till våld.

Bilden av att det är en heterosexuell flicka eller ung kvinna är alltför vanligt förekommande. Vi vet att unga med funktionsnedsättningar, pojkar och unga män, ensamkommande barn och unga, HBTQ-personer, vuxna och barn utsatta för människohandel för sexuella ändamål samt vuxna kvinnor också riskerar att utsättas. Vi kan konstatera att kunskapsnivån är låg runt om i landet och att fortsatta insatser krävs.

3 Styrdokument som berör arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

3.1 Agenda 2030

Agenda 2030 är en utvecklingsagenda som bland annat innehåller de 17 globala målen. Denna agenda beslutades om av stats- och regeringschefer i FN:s generalförsamling år 2015, genom en resolution som kallas ”att förändra vår värld- Agenda 2030 om hållbar utveckling”. Agendan är en handlingsplan för människor, planeten och välbefinnande. I agendan pratar man därför om tre dimensioner av hållbarhet: social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet.

Den här planen kopplar till flera internationella, nationella och regionala styrdokument. Genom Agenda 2030, FN:s Kvinnokonvention och de jämställdhetspolitiska målen har Sverige åtagit sig att göra kvinnors och flickors rättigheter till verklighet. Mål i Agenda 2030 som framför allt kopplar till våld är:

Mål 3 God hälsa och välbefinnande

Mål 5 Jämställdhet

Mål 10 Minskad ojämlikhet

Mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen.

Mål 5 handlar om jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt. I målet ingår att avskaffa alla former av våld mot alla kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet, inklusive människohandel, sexuellt utnyttjande och andra typer av exploatering. Delmålen 8.7 och 16.2 handlar om att bland annat vidta omedelbara effektiva åtgärder för att avskaffa tvångsarbete, modernt slaveri och människohandel samt att eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn. Den här handlingsplanen är ett led i att uppnå mål och delmål i Agenda 2030.

3.2 Nationell strategi

2016 antog regeringen en tioårig nationell strategi⁵ för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Strategin har utgångspunkt i det sjätte jämställdhetspolitiska målet och styr arbetets inriktning fram till och med 2026. Strategin framhåller att hedersnormer bland närstående kan vara en bidragande orsak till våld mot kvinnor och flickor. Till sådana normer hör att familjen/släkten/gruppens rykte är avhängigt kvinnliga familjemedlemmars kyskhet och att deras faktiska eller påstådda beteende i förhållande till sådant ideal. Även andra avvikelser mot hedersnormer kan innebära sanktioner för individen, exempelvis att avvika från heteronormativitet eller på annat sätt gå emot den kollektiva uppfattningen om rätt eller fel. Därför kan även pojkar och män vara drabbade av hedersförtryck och våld. För att upprätthålla familjen/släkten/gruppens heder kontrolleras och begränsas enskilda individers frihet. Detta innebär en inskränkning på de mänskliga fri och rättigheterna och är inte förenligt med barnkonventionen.

3.3 Regional strategi

Utifrån den nationella strategin har en regional strategi utformats vilken styr det regionala arbetet mot att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län. Den regionala strategin omfattar Länsstyrelsen, Kriminalvården, Polisen, Region Stockholm, Stockholm Stad och StorSthlm som företräder länets 26 kommuner. De våldstyper som omfattas av strategin är det våld som kvinnor och flickor är särskilt utsatta för och som minskar kvinnors och flickors handlingsutrymme. Det rör sig om våld som sker i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barnnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning, prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende av relation. Strategin styr inriktningen på detta arbete fram till och med 2026. Till strategin har plattformen Operation Kvinnofrid tagit fram en handlingsplan i samverkan varav följande åtgärder är relevant för Upplands-Bros kommuns arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck:

- Öka kunskap om universella våldsförebyggande metoder och arbetssätt inom myndigheters och aktörers organisationer
- samordna insatser till våldsutövare i syfte att förebygga återfall i brott
- Genomförande av informationskampanjer för att motverka tvångsäktenskap och hedersrelaterat våld och förtryck
- Säkerställa att utbildningar för att förebygga hedersrelaterat förtryck och våld erbjuds till personal som arbetar med barn och unga
- Erbjudna grundläggande utbildningar till yrkesverksamma i länet om våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt höja kunskapen kring särskilt sårbara grupper.

---

⁵Skr. 2016/17:10

- Sprida grundkursen om hedersrelaterat våld och förtryck ”webbkursheder.se” till socialtjänst, förskola – skola och utbilda kursledare.
- Ta fram en vägledning för samtal med unga som lever i en hederskontext och sprida denna till relevanta målgrupper i länet.
- Ta fram och sprida en digital vägledning för yrkesverksamma med kontaktvägar till olika aktörers stöd och insatser i syfte att främja extern samverkan

3.4 Barnkonventionen

Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention, som innehåller 54 artiklar om barnets rättigheter trädde i kraft den 1 januari 2020. Beslutet innebär ett förtydligande av att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen. Barnets rättigheter ska beaktas vid avvägningar och bedömningar som rör barn. En inkorporering av barnkonventionen bidrar till att synliggöra barnets rättigheter. Det är ett sätt att skapa en grund för ett mer barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet.⁶

3.5 Våldsutövare

1 augusti 2021 nya bestämmelser i socialtjänstlagen (2001:453), SoL.⁷ För socialnämndens del införs ett uttalat krav på att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende.⁸ Även om personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld bör ha en likvärdig tillgång till insatser som syftar till att våldet ska upphöra, är det socialnämndens ansvar att göra bedömningar i de enskilda fallen. Hänsyn ska alltid tas till säkerheten för den eller de som har utsatts för våld eller övergrepp och dennes närstående. Det bör också särskilt beaktas exempelvis om den våldsutsatta är ett barn, lever i en hederskultur eller har en särskilt utsatt ställning till följd av en funktionsnedsättning. Exempel på hur socialnämnden kan verka för att personer som utsätter närstående för våld ska upphöra med våldet är bland annat påverkans- och behandlingsarbete, stödjande samtal och information om våld. När det utöver våldsamma tendenser finns problem med till exempel missbruk eller psykisk ohälsa, kan det finnas behov av insatser från aktörer utanför socialtjänsten, exempelvis hälso- och sjukvården, som allmän rådgivning eller kontakt med en psykiatrisk mottagning.⁹

---

⁶ www.regeringen.se/regeringens-politik/barnkonventionen-som-svensk-lag/

⁷ Se proposition 2020/21:163 Förebyggande av våld i nära relationer s. 1.

⁸ Se ny paragraf, 5 kap. 11 a § SoL

⁹ Se proposition. 2020/21:163 s. 20.

4 Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

4.1 Mål

Genom ett kommunövergripande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck är målet att samtliga invånare i Upplands-Bro kommun ska få sina grundläggande fri och rättigheter tillgodosedda. Särskilt vikt ska läggas vid att samtliga invånare under 18 år ska få sina rättigheter uppfyllda i enlighet med barnkonventionen.

4.2 Arbetets nivåer

Förebyggande arbete behöver bedrivas på tre olika preventionsnivåer för att det ska bli framgångsrikt. Det handlar om att arbeta på olika sätt på olika arenor för att skapa medvetenhet om hedersrelaterat våld och förtryck och vart man kan vända sig, samt ha ett effektivt arbete med de som är utsatta och återfallsprevention för våldsutövare. Nedan beskrivs de tre olika preventionsnivåerna.

- **Universell nivå:** är riktat mot alla barn, ungdomar och vuxna utifrån att vi inte kan förutsäga vilka som kommer att bli utsatta. Ett universellt förebyggande arbete är de insatser vi gör *innan* det hedersrelaterade våldet har skett.
- **Selektiv nivå:** Riktade insatser mot individ eller grupp som riskerar att utsättas samt till extra sårbara grupper.
- **Indikerad nivå:** Individuella insatser när det redan hänt.

4.3 Viktiga aktörer att samverka med

4.3.1 Länsstyrelsens nationella regeringsuppdrag

Länsstyrelsen Östergötland ska enligt nuvarande uppdrag bidra till att stärka statliga och kommunala verksamheters förmåga att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstypning av kvinnor och flickor. Detta genom en stödtelefon till

yrkesverksamma, webbaserat stöd för yrkesverksamma, stöd till nationella myndigheter, stöd till övriga länsstyrelser och rådgivning till civilsamhället.

Av regeringsuppdraget framgår att Länsstyrelsen Östergötland ska stödja enskilda yrkesverksamma och nationella myndigheter i deras arbete och även genom kunskapsutveckling skapa bättre förutsättningar för andras arbete på området. Vidare anser regeringen att varje länsstyrelse inom sitt län bör kunna bistå kommuner och regioner genom kunskap och metodstöd i deras arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, samt främja samverkan mellan aktörer inte minst i samordning av insatser i enskilda ärenden. Länsstyrelsen Östergötlands uppgift är därför att stärka övriga länsstyrelsers förmåga att göra detta.

Länsstyrelsen Östergötlands har sedan 2005 haft flera olika uppdrag kring hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstymning, såväl av generellt som av mer specifikt slag.

4.3.2 Origo

Origo är ett myndighetsgemensamt resurscentrum som har fokus på ungdomar som lever i en hederskontext. Origo är ett samarbete mellan alla kommuner i Stockholms län, Polisregion Stockholm samt Region Stockholm. Det består av ett arbetsteam med yrkesverksamma från olika myndigheter som samarbetar under ett och samma tak.

Origo har som övergripande mål att motverka och förebygga hedersrelaterat förtryck och våld samt förbättra livssituationen för ungdomar som begränsas av hedersnormer. Origo arbetar med:

- Att erbjuda stöd och rådgivning till ungdomar som utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld.
- Att erbjuda konsultativt stöd och vägledning till yrkesverksamma inom myndigheter och ideella organisationer.
- underlättar och stödjer samverkan mellan länets kommuner, Region Stockholm och Polisregion Stockholm.
- sprider kunskap om hedersrelaterat förtryck och våld samt arbetssätt och metoder.

5 Utveckling av arbetet

5.1 Att våga se och våga fråga är avgörande

Avgörande för om arbetet för att minska hedersrelaterat våld och förtryck ska minska är att anställda och medborgare ska veta vart man kan vända sig om en person berättar om upplevelser av hedersrelaterat våld och/eller förtryck. Det behöver finnas lättillgänglig information på olika platser och språk, både digitalt och som information på till exempel skärmar eller lappar inom olika verksamheter och det behöver kontinuerligt uppdateras. Anställda och medborgare behöver stöd i att våga fråga.

5.2 Mål 2022

Övergripande mål är:

Att uppmärksamma, förebygga och minska hedersrelaterat våld och förtryck.

Genom

Personal som i sitt arbete möter barn och unga ska ha tillräcklig kunskap och kompetens.

Medborgare ska informeras om vart man kan vända sig för stöd och om hur man anmäler om man är orolig för att någon utsätts.

Särskilda insatser riktas mot unga för där frågor kring hedersrelaterat våld och förtryck berörs samt frågor kring normer, attityder och genus.

Verksamheter som berörs av hedersrelaterat våld och förtryck ska ta fram, inventera, revidera och implementera rutiner och handlingsplanen inom den egna verksamheten.

Alla unga ska frågas om våldsutsatthet kontinuerligt på elevhälsosamtal

5.3 Aktiviteter

Preventionssamordnare samordnar samt följer upp aktivitetsplanen och eventuell revidering årligen samt redovisar för Trygghetsutskottet.

Delmål	Aktivitet	Ansvarig	Uppföljning
Handlingsplanen implementeras i organisationen	Gå igenom handlingsplanen på APT på respektive enhet	Enhetschefer Rektorer	2022
Det finns rutiner inom arbetsgrupperna att fråga klienter och/eller uppmärksamma och bemöta hedersvåld och att dessa är implementerade	Utforma adekvata rutiner och implementera dessa inom verksamheterna, frågor ska ställas om det finns något som indikerar att denna form av våld eller förtryck förekommer	Enhetschefer	2022
Informations-/ kunskapsspridning sker kontinuerligt på skolor (ex. affischer, kampanjer, länkar till information och stöd)	Inhämtas och samordnas av Enheten för trygghet och prevention, sprids av elevhälsan	Trygghets- och preventionsenheten samt elevhälsa/ Utbildningskontoret	2021-kontinuerligt
Frågor om våld och/eller förtryck samt våldsutsatthet ställs i skolsköterskornas elevhälsosamtal (med alla skolelever)	Se över möjligheten att få med utökade frågor samt rutin vid upptäckt	Enhetschef resursenheten	2021/2022

Det finns tydliga rutiner för orosanmälan till socialtjänsten gällande hedersrelaterat våld och förtryck	Utforma adekvata rutiner inom verksamheterna	Enhetschefer Rektorer	2022
Det är tydligt för kommuninvånare vart man kan vända sig om man är utsatt eller man vill anmäla oro till socialtjänsten för att någon utsätts	Information ska finnas på offentliga platser, på webben, vara lättillgänglig, lättläst och översatt till flera språk	Trygghets- och preventionsenheten samt Socialkontoret i samråd med Kommunikationsenheten	2021/2022
Ökad kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck hos personal som möter barn och unga	Erbjuda utbildning (webbkurs Heder) inom området till fritidsgårdspersonal samt elevhälsa samt på förfrågan från andra verksamheter	Trygghets- och preventionsenheten	2021/2022
Barn och ungas delaktighet utvecklas	Att inför revidering av aktiviteter göra barn och unga delaktiga genom fokusgrupper	Trygghets- och preventionsenheten	2022
Fältgruppen får ökad kompetens att i mötet med ungdomsgrupper arbeta förebyggande mot hedersrelaterat förtryck	Fältgruppen utbildas i Hedra, en metod för högstadie- och gymnasieungdomar som leder till ett aktivt personligt avståndstagande från alla former av våld och förtryck.	Trygghets- och preventionsenheten	2021-2022

<p>Ökat stöd till unga våldsutsatta eller våldsutövare genom samarbete med Kvinnojouren Anna</p>	<p>Upplands-Bro kommun ingår IOP (Idéburet Offentligt Partnerskap) med Kvinnojouren Anna som ska utveckla en ungdomsjour vid sidan av sin ordinarie verksamhet</p>	<p>Trygghets- och preventionsenheten Kvinnojouren Anna</p>	<p>2021-2022</p>
<p>Våldsförebyggande arbete är en del av kommunens värdegrundsarbete i skola och/eller förskola</p>	<p>Undersöka möjligheterna för att arbeta våldsförebyggande och normkritiskt i skola och förskola</p>	<p>Trygghets- och preventionsenheten Rektorer</p>	<p>2022</p>

